

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลกระทบด้านการค้า

5.1.1.1 ก่อนเปิดด่านการค้าลาว-ไทย บ้านห้วยโก๋น

สภาพการค้าโดยรวมของจังหวัดน่านก่อนเปิดด่านการค้าลาว-ไทย บ้านห้วยโก๋น หรือช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2537 พบว่าภาวะเศรษฐกิจจังหวัดน่านอยู่ในเกณฑ์ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสังเกตได้ว่าโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การค้าส่งและค้าปลีก และภาคบริการ เป็นหลัก

5.1.1.2 หลังเปิดด่านการค้าลาว-ไทย บ้านห้วยโก๋น

หลังจากมีการเปิดด่านแล้วการค้าชายแดนในจังหวัดน่านสรุปได้ดังนี้

1. ปริมาณการค้าเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากความต้องการของสินค้าของ สปป. ลาว มีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการเข้าไปลงทุนทำเหมืองลิกไนต์ของบริษัทไทย-ลาว ลิกไนท์ และส่วนหนึ่งจากการพัฒนาเศรษฐกิจของ สปป. ลาว ที่ทำให้ชาวลาวยูนิคอร์นได้ต่อหัวต่อปีเพิ่มขึ้น
2. จังหวัดน่านเป็นประตูการค้าสู่สามประเทศ ได้แก่ สปป. ลาว จีน และเวียดนาม ทั้งนี้เนื่องจากมีศักยภาพความพร้อมด้านการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่เพียงพอพร้อมตลอดจนวิสัยทัศน์ของนักธุรกิจ นักลงทุนที่ต้องการเชื่อมโยงการค้าไปยังประเทศที่สาม
3. จังหวัดน่านได้เปรียบดุลการค้าประเทศ สปป. ลาว ต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่มีการเปิดด่านการค้าชายแดน และมูลค่าการค้าชายแดนคาดว่าจะแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีต่อไป
4. จังหวัดน่านมีศักยภาพและโอกาสในการหาตลาดรองรับสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้น นอกจาก สปป. ลาว แล้วยังมีประเทศที่สามารถรองรับสินค้าส่งออกของไทยขนาดใหญ่ได้แก่ จีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขณะที่จังหวัดน่านสามารถนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบการเกษตรในราคาต่ำเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมได้
5. เกิดผลกระทบเชิงลบต่อการค้าชายแดนเนื่องจากการลักลอบส่งออกและนำเข้าสินค้า เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากสินค้าบางรายการโดยเฉพาะสินค้านำเข้าจาก สปป. ลาว เมื่อผ่านกระบวนการศุลกากรอย่างถูกต้องจะทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถแบกรับภาระดังกล่าวได้ จึงแก้ปัญหาด้วยการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยไม่ผ่านศุลกากร และโดยการแจ้งยอดสินค้า

ค้าไว้ต่ำกว่าความเป็นจริง

6. มูลค่าการค้าชายแดนยังอยู่ในอัตราที่ไม่สูงมากนัก ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดน อีกส่วนหนึ่งมาจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่ทรุดตัวลงอย่างต่อเนื่องในปี 2540-2542 ทำให้การค้าชายแดนอยู่ในภาวะซบเซา เพราะนักธุรกิจส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในเสถียรภาพการเงินของประเทศ ทำให้มีการชะลอการลงทุนในประเทศ สปป. ลาว

7. การสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐ

ในด้านการส่งออกของไทย ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนการส่งออกของเอกชนโดยใช้มาตรการด้านภาษีนำเข้าและส่งออก ดังนี้

7.1 ในด้านการดูแลรับผิดชอบของกรมศุลกากร ได้สนับสนุนการส่งออกโดยนอกจากจะไม่ต้องเสียภาษีสินค้าขาออกแล้ว ยังได้รับการคืนภาษีอีก 2 กรณี คือ กรณีแรก การขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม ร้อยละ 7 จากกรมสรรพากร และกรณีที่สอง การขอรับการชดเชย ซึ่งอัตราการชดเชยจะขึ้นอยู่กับชนิดสินค้า ตั้งแต่ร้อยละ 0.5 ไปจนถึงร้อยละ 7 ตามลำดับ

7.2 ส่วนในด้านการส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์มีโครงการขยายการส่งออกไปยังตลาดใหม่ โดยให้การสนับสนุนผู้ส่งออกใน 3 มาตรการหลัก ได้แก่

- มาตรการด้านการตลาด กรมส่งเสริมการส่งออกเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ
 - มาตรการด้านการเงิน ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ
 - มาตรการด้านภาษี กรมสรรพากร กระทรวงการคลังเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ
- นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีความพร้อมและได้ให้การสนับสนุนโดยจัดวิทยากรให้การอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรภาคเอกชนที่ต้องการเป็นผู้ส่งออก ให้เข้าใจถึงระบบการค้าและการเสียภาษีให้ถูกต้อง โดยมีหอการค้าจังหวัดน่านเป็นผู้ประสานงานด้านการรวบรวมผู้ต้องการเข้ารับการอบรมแล้วทำเรื่องผ่านหอการค้าไทย

5.1.1.3 การคาดการณ์

ภาวะการค้าชายแดนจังหวัดน่านในช่วงที่ผ่านมา ที่ผ่านด่านถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการซื้อหรือกำลังซื้อของ สปป. ลาว ที่มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อภาครัฐและเอกชนไทยได้ร่วมมือกันพัฒนาเส้นทางการคมนาคมระหว่างไทย-ลาว ให้สะดวก รวดเร็วและสามารถใช้ได้ตลอดปี ในขณะที่นักธุรกิจ นักลงทุนไทยเข้าไปลงทุน สปป. ลาว มากขึ้น ก็คาดได้ว่ามูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดน่าน – สปป. ลาว จะมีมูลค่าการค้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก และถ้าสภาพวิกฤติทางการเงินและบรรยากาศทางการเมืองของไทยอยู่ในสภาพปกติด้วยแล้ว ก็จะส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว อย่างมาก และที่สำคัญก็คือ เมื่อเปรียบเทียบดุลการค้าไทยกับ สปป. ลาว จะเห็นได้ว่าไทย

(จังหวัดน่าน) ได้เปรียบดุลการค้ากับ สปป. ลาว ทุกปี แม้บางช่วงจะอยู่ในอัตราที่ชะลอตัวลงก็ตาม ย่อมเป็นหลักประกันถึงศักยภาพของการค้าชายแดนด้านนี้ได้เป็นอย่างดี และกำลังซื้อหรือความต้องการอย่างมากของ สปป. ลาว ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริมการค้าชายแดนบริเวณนี้ให้มากยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้การค้าชายแดนจังหวัดน่านบริเวณด่านถาวร ไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น เป็นสากลมากขึ้นและยั่งยืนต่อไป

5.1.2 ผลกระทบด้านการลงทุน

5.1.2.1 ก่อนเปิดด่านการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น

การลงทุนจังหวัดน่านส่วนใหญ่อยู่ในภาวะชะงัก เพราะมีปัจจัยด้านการเมืองของประเทศเข้ามากระทบทำให้นักลงทุนขาดความมั่นใจในเสถียรภาพด้านการเมือง จึงชะลอการลงทุนไว้ก่อน แต่เมื่อเหตุการณ์คลี่คลายลงภาวะการลงทุนในจังหวัดได้กระเตื้องขึ้น โดยสังเกตได้จากมีโครงการลงทุนที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุน และรับบัตรการส่งเสริมการลงทุน แต่อย่างไรก็ตามการลงทุนในจังหวัดน่านเป็นการลงทุนขนาดเล็ก-กลาง เป็นส่วนใหญ่

5.1.2.2 หลังเปิดด่านการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น

ผลกระทบด้านการลงทุนหลังการเปิดด่านการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น ได้แก่

1. มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมโดยภาครัฐของประเทศจตุรภาคี ได้แก่ ไทย สปป. ลาว จีน และเวียดนาม ถ้ามีการพัฒนาเส้นทางภายในประเทศทั้งสี่ให้แล้วเสร็จ จะทำให้เส้นทางคมนาคมในภูมิภาคแห่งนี้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ที่จะเอื้อประโยชน์อย่างมากแก่จังหวัดน่าน และจะส่งผลให้ภูมิภาคแห่งนี้มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้นจากเดิม และเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มประเทศนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวและการเกษตร
2. กลุ่มประเทศจตุรภาคี (ไทย สปป. ลาว จีน และเวียดนาม) ได้มีการตกลงร่วมมือกันทางการค้าระหว่างประเทศ โดยให้มีหน่วยงานทำหน้าที่ประสานเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทางด้านการลงทุนระหว่างกัน
3. เป็นโอกาสของจังหวัดน่านที่จะเปิดเส้นทางการลงทุนสู่ประเทศที่สาม ได้แก่ จีน และเวียดนาม โดยอาศัยเส้นทาง น่าน - ห้วยโก๋น - หงสา - ไชยบุรี - หลวงพระบาง - อุดมไชย - ปากแบ่ง
4. เกิดการแข่งขันด้านการบริการของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดน่าน
5. คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ท่าอากาศยานจังหวัดน่าน เป็นท่าอากาศยานศุลกากร เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 จึงเป็นประโยชน์โดยตรงแก่จังหวัดน่าน และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่สามารถผ่านพิธีกรรมการเข้าเมืองที่จังหวัดน่านได้ โดยเชื่อมเส้นทางการบินระหว่างประเทศ

คือ กรุงเทพฯ - หลวงพระบาง - น่าน - เชียงใหม่

6. การก่อสร้างเส้นทางคมนาคมจากจังหวัดน่าน - ด้านห้วยโก๋น - ปากแบ่ง (สปป.ลาว)

ลาว)

หอการค้าจังหวัดน่านได้เสนอให้พัฒนาขยายถนนจากจังหวัดน่านถึงด้านห้วยโก๋น เป็น 4 ช่องทางจราจร และเร่งดำเนินการสร้างเส้นทางห้วยโก๋น - ปากแบ่ง ระยะทาง 38 กิโลเมตร ให้ สปป.ลาว ตามข้อตกลงในการประชุมไตรภาคี โดย สปป.ลาว รับผิดชอบสร้างเส้นทางจากปากแบ่งถึง แขวงอุดมไซ ส่วนจีนจะรับผิดชอบสร้างเส้นทางจากแขวงอุดมไซถึงเขตบ่อหาน ในเรื่องนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยโครงการศึกษาความเหมาะสม ดำรงและ ออกแบบเส้นทางสายห้วยโก๋น - ปากแบ่ง ร่วมกับรัฐมนตรีกระทรวงการขนส่งของ สปป.ลาว เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2542 และกรมทางหลวงได้มีการคัดเลือกบริษัท เอ็ม.วี.เอส. คอนซันแตนท์ จำกัด ให้เป็น บริษัทที่ปรึกษาเพื่อทำการสำรวจเส้นทางดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน (ประมาณเดือนมีนาคม 2543) สำหรับงบประมาณการก่อสร้างเส้นทาง ห้วยโก๋น - ปากแบ่ง ประมาณการเบื้องต้นมีมูลค่า 420 ล้านบาท ในด้าน สปป.ลาว ยังมีใ้ร้องขอให้รัฐบาลไทยช่วยเหลือในการก่อสร้างแต่อย่างใด เส้นทางสายนี้เมื่อขึ้นไปทางเหนือจะไปสู่จีนตอนใต้ ถัดลงไปทางใต้จะไปยังเมืองหลวงพระบาง และสามารถ เชื่อมไปยังประเทศเวียดนามได้ ดังนั้น เมื่อเส้นทางนี้แล้วเสร็จ จะทำให้ไทยได้รับผลประโยชน์จาก การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปลงทุนด้านการท่องเที่ยวและ โรงแรม

7. การพัฒนาพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋น

หอการค้าจังหวัดน่านได้เสนอขอใช้พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติบริเวณด้านห้วยโก๋น เพื่อจัดสร้างศูนย์ราชการและตลาดการค้าชายแดนถาวร และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ทบวงขอพื้นที่จากกรมป่าไม้เพื่อที่จัดวางผังเมืองที่ด้านห้วยโก๋นแล้ว กรมการ ผังเมืองได้นำผังเมืองห้วยโก๋นเข้าเป็นแผนของกรมการผังเมือง โดยวางผังเมืองรวมทั้งอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และจะขอเป็นกรณีตัวอย่างของ One stop service ตามข้อเสนอของคณะอนุกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน

5.1.2.3 การคาดการณ์

จากแนวโน้มการลงทุนแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของจังหวัดน่านที่กำลังก้าวขึ้นสู่เวทีการลงทุนระหว่างประเทศ จึงทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่มีความมั่นใจมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้เข้าไปมีส่วนกระทบต่อภาวะการลงทุนของจังหวัดจึงทำให้การลงทุนมีการชะลอตัวลงในช่วงหลัง ดังนั้นจึงคาดได้ว่า ถ้าภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นจะส่งผลให้การลงทุนในจังหวัดน่านมีแนวโน้มสูงขึ้น

5.1.3 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

5.1.3.1 ก่อนเปิดดำเนินการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น

สภาพการท่องเที่ยวจังหวัดน่านในช่วงก่อนเปิดดำเนินการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น อยู่ในภาวะซบเซา ส่วนหนึ่งมาจากการที่ภาวะการท่องเที่ยวจังหวัดน่านขึ้นอยู่กับภาวะการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบนเป็นหลัก อีกประการหนึ่งเนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่นิยมไปท่องเที่ยวที่จังหวัดน่าน เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจในจังหวัดใกล้เคียงหลายแห่ง แต่ด้วยลักษณะทางกายภาพของจังหวัดที่พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและแหล่งโบราณสถานที่น่าสนใจหลายแห่ง จึงเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นจังหวัดท่องเที่ยว ดังนั้นภาครัฐจึงได้ประกาศให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวแห่งใหม่ในปี 2523 ขณะเดียวกันจังหวัดน่านก็ได้เร่งพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามเหมาะสม ตลอดจนรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่านมากขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวที่จังหวัดน่านมากยิ่งขึ้น โดยสังเกตได้จากจำนวน โรงแรม ร้านอาหาร สถานบริการที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมากขึ้น

5.1.3.2 หลังเปิดดำเนินการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น

ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวหลังจากเปิดดำเนินการค้าถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น มีดังนี้

1. การท่องเที่ยวจังหวัดน่านมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยมีจำนวนโรงแรมที่พัก ห้องพัก และบริษัทนำเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้น เพราะสภาพวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้คลี่คลายลง และสภาพการเมืองมีบรรยากาศที่ดี ทำให้หลายประเทศมีความมั่นใจและสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น
2. ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศจตุรภาคี ได้แก่ ไทย สปป.ลาว จีน และเวียดนาม โดยแต่ละประเทศจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนของตนเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและระหว่างประเทศในกลุ่มภาคี และจะปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการเดินทางเข้า-ออกประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย
3. ก่อให้เกิดความร่วมมือในการเปิดเส้นทางการบินระหว่างประเทศจตุรภาคี ได้แก่ เส้นทางการบินระหว่าง หลวงพระบาง – น่าน – เชียงใหม่ และเส้นทางการบินระหว่าง น่าน – หลวงพระบาง – เดียนเบียนฟู – เชียงรุ่ง
4. เป็นการเพิ่มโอกาสให้จังหวัดน่านเป็นศูนย์กลางและจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง สปป.ลาว จีน และเวียดนาม โดยพัฒนาเส้นทางภายในประเทศดังกล่าวให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย และอาศัยศักยภาพความพร้อมของจังหวัดน่านในด้านการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคม การท่องเที่ยวของภูมิภาคแห่งนี้
5. มีการขยายเส้นทางการบินรถประจำทางไปยังอำเภอทุ่งช้าง เพื่ออำนวยความสะดวก

แก่นักธุรกิจ พ่อค้า ประชาชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางต่อไปยังจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋นต่อไป

5.1.3.3 การคาดการณ์

ช่วงที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนจังหวัดน่านพบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย และจากการที่ ททท. ได้ใช้กลยุทธ์การเปิดรับตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche market) น่าจะส่งผลให้แนวโน้มตลาดท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่มาจากประเทศตะวันตก ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีแนวโน้มลดลง แต่นักท่องเที่ยวจากประเทศแถบเอเชียกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศจีนและญี่ปุ่น ในขณะที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งการเปิดจุดการค้าชายแดนถาวรห้วยโก๋น - น้ำเงิน น่าจะเป็นแรงเสริมสำคัญที่จะกระตุ้นให้วงการอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะจังหวัดน่านมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

ในขณะเดียวกันเมื่อประเทศไทย สปป. ลาว จีน และเวียดนาม ได้มีความเห็นร่วมกันที่จะพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศซึ่งกันและกันมากขึ้น และเมื่อเส้นทางการบินเป็นไปตามที่ได้ตกลงร่วมกันแล้ว ก็จะเป็นผลดีโดยตรงต่อไทย โดยเฉพาะจังหวัดน่านอย่างมาก และคาดได้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวและมีนักธุรกิจ นักลงทุนเข้ามายังจังหวัดน่านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้จังหวัดน่านมีรายได้จากการท่องเที่ยว และการลงทุนทางการค้า การท่องเที่ยว และโรงแรมจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าการค้าชายแดนจังหวัดน่านจะมีมูลค่าการค้าไม่มากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ สปป. ลาว จะเห็นได้ว่า จังหวัดน่านได้เปรียบดุลการค้า สปป. ลาว ทุกปีอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการเปิดด่านการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น ในปี 2537 เป็นต้นมา และดุลการค้ามีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าบางช่วงจะได้ชะลอตัวลงบ้าง อันเนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจของไทยก็ตาม ย่อมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของจังหวัดน่านที่มีความพร้อมสูงกว่า ทำให้จังหวัดน่านอยู่ในฐานะผู้ขายหรือผู้ส่งออก ขณะที่ สปป. ลาว มีความต้องการสินค้าอย่างมาก จึงอยู่ในฐานะผู้ซื้อหรือผู้นำเข้าสินค้าจากไทยอย่างเลี่ยงไม่ได้

จากผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนจังหวัดน่าน ที่มีต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว จะมีทั้งผลกระทบในด้านดีและด้านที่เป็นปัญหาอุปสรรค ดังนั้นเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงปัญหาอุปสรรคอันเป็นผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนานั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะบางประการดังนี้

1) ด้านการค้า

1. ควรปรับปรุงระบบพิกัดภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าบางประเภท ให้สอดคล้องกับสภาพการลงทุนภายในประเทศ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยมิชอบ ยังทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสามารถลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงได้ และส่งสินค้าออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศในราคาที่ไม่สูงเกินไป ทำให้สามารถแข่งขันกับราคาสินค้าประเทศอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งกันได้ เพราะราคาที่ไม่สูงเกินไปทำให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ปริมาณการขนของหนีภาษีจะมีเพิ่มขึ้น การเลี่ยงภาษีต่ำกว่าด้วยการแจ้งราคาต่ำกว่าความเป็นจริง ดังเช่นที่ปรากฏที่ด่านสะเตา หรือด่านป่าดงเบขาร์ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเมื่อการคมนาคมขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น การลักลอบนำจะมีมากขึ้น ทางกรมจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการควบคุมและตรวจสอบมากยิ่งขึ้น เพราะการลักลอบส่วนใหญ่กระทำในลักษณะกองทัพนม โดยมิกลุ่มอิทธิพลคอยหนุนหลัง

2. เนื่องจากจังหวัดน่านยังเป็นจุดเริ่มต้นด้านการค้าระหว่างประเทศ จึงควรมีการเร่งอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศแก่นักธุรกิจ นักลงทุน เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจด้านการค้าการลงทุน ก้าวทันโลกทันเหตุการณ์ เพื่อจะได้แสวงหากำไรทางการค้า โดยบริสุทธิ์ถูกต้องเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาและข้อขัดแย้งทางการค้าที่อาจเกิดขึ้นด้วย

3. ควรผลักดันให้มีการใช้ระบบการเงินที่เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศชาติ (ไทย สปป. ลาว จีน และเวียดนาม) สามารถที่จะแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างกันได้สะดวกยิ่งขึ้น ปรับปรุงกฎระเบียบการเงิน การคลัง ให้สามารถโอนเงินระหว่างประเทศได้คล่องตัวยิ่งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน

4. ตลาดสินค้าของจังหวัดน่านที่ผ่านมาค่อนข้างแคบและจำกัดเฉพาะในจังหวัด กล่าวคือ เป็นตลาดเพื่อการบริโภคภายในจังหวัดมากกว่าการส่งออกเพื่อไปจำหน่ายยังจังหวัดอื่น หรือประเทศใกล้เคียง แม้ว่าจังหวัดน่านจะมีการเปิดจุดผ่านแดนจำนวน 3 จุด แต่ก็ตาม แต่มูลค่าการค้าส่งออกในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2537 - 2541) ยังมีมูลค่าไม่ถึงหนึ่งร้อยล้านบาท ดังนั้น จึงควรสนับสนุนพัฒนาการผลิตด้านอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อส่งออก ไปจำหน่ายอื่น และประเทศ สปป. ลาว จีน และเวียดนามได้

2) ด้านการลงทุน

1. จากสภาพการค้า การลงทุนที่ผ่านมาพบว่ามีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของรัฐบาลบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนของภาคเอกชน อาทิ ขั้นตอนการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานส่งเสริมการลงทุน พิจารณาศุลกากรในการนำเข้าและส่งออก การตรวจคนเข้าเมืองของนักท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็นการชักจูงสนับสนุนให้มีการลงทุนมากขึ้นจึงน่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎ

ระเบียบ และข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคให้มีความยืดหยุ่น สะดวกรวดเร็ว และคล่องตัวมากขึ้น

2. ผู้ประกอบการลงทุนในจังหวัดน่าน ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในบางฤดูกาลซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือ เนื่องจากแรงงานจังหวัดน่านส่วนใหญ่ยังคงไปทำงานในพื้นที่อื่นของประเทศและส่วนหนึ่งไปทำงานต่างประเทศและบางส่วนเป็นแรงงานไร้ฝีมือเนื่องจากการจ้างงานในจังหวัดมีน้อยอันเกิดจากการลงทุนต่ำจึงทำให้ประสิทธิภาพงานที่ลดลงต่ำตามไปด้วย ดังนั้นภาครัฐจึงควรส่งเสริมการอบรมวิชาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อตอบสนองการลงทุนของผู้ประกอบการซึ่งจะเป็นผลดีแก่ทั้งผู้ลงทุนในแง่คุณภาพของแรงงานและผู้ใช้แรงงานในแง่รายได้ที่เพิ่มขึ้นด้วย

3. ควรควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในการลงทุนด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและรัดกุมมากขึ้น เนื่องจากการใช้ที่ดินภายในจังหวัดน่านยังขาดทิศทาง ไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่สำนักผังเมืองกำหนดจึงส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของจังหวัด นอกจากนี้ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างกลไกเพื่อควบคุมราคาที่ดินในจังหวัดเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพเป็นจริงเนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาราคาที่ดินค่อนข้างสูงซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนอย่างยิ่ง

4. การลงทุนในจังหวัดน่านช่วงที่ผ่านมา นักลงทุนท้องถิ่นไม่ค่อยกล้าเสี่ยงและนิยมนำเงินไปฝากธนาคารเพื่อรับประโยชน์จากดอกเบี้ยมากกว่านำเงินไปลงทุนขยายกิจการหรือลงทุนกิจการใหม่ ๆ ส่วนนักลงทุนจากต่างถิ่นก็ไม่กล้าเข้ามาลงทุน เพราะยังขาดข้อมูล ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์หรือช่วยในการพิจารณาตัดสินใจ และบางครั้งได้รับข้อเสนอที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงหรือไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่กล้าตัดสินใจเข้ามาลงทุน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อให้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศแก่นักลงทุนเพื่อสนับสนุนการลงทุนด้านเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น

5. เนื่องจากพื้นที่จังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงเสียเปรียบจังหวัดใกล้เคียงด้านการขนส่ง ดังนั้นภาครัฐควรเร่งดำเนินการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้สะดวก รวดเร็ว โดยเฉพาะช่วงที่เป็นภูเขาที่เข้าถึงลำบาก จะต้องมี การปรับลดระดับความชันให้น้อยลง เนื่องจากการคมนาคมขนส่งที่ผ่านมาเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้า การลงทุนในจังหวัดน่านมาก เนื่องจากสภาพที่ตั้งของจังหวัดอยู่ไกล การขนส่งสินค้าและวัตถุดิบจะต้องใช้ทางรถยนต์ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านขนส่งสูง เพราะไม่สามารถใช้การขนส่งชนิดอื่น ๆ ที่ถูกกว่าทางรถยนต์ได้

6. จังหวัดจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น ทั้งในด้านการค้าชายแดน การลงทุน และการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

3) ด้านการท่องเที่ยว

1. ภาครัฐควรสนับสนุน ส่งเสริม และกระตุ้นให้ภาคเอกชนตื่นตัวในการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวทราบถึงแหล่งท่องเที่ยว

ที่น่าสนใจของจังหวัดน่านมากยิ่งขึ้น โดยตลาดนักท่องเที่ยวประเภทตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche market)

2. สนับสนุนให้มีการลงทุนเกี่ยวกับกิจการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม กัฏตาการ ร้านอาหาร สถานบันเทิง สนามกอล์ฟ บริการท่องเที่ยว และบริการขนส่ง ให้มีนักลงทุนเข้ามาลงทุนเพิ่มเติมมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจริงจัง และได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

3. ควรเร่งปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิเช่น สภาพถนนและป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ส่วนภายในสถานที่ท่องเที่ยวควรติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ ระบบประปา ไฟฟ้าส่องสว่างให้ทั่วถึง ในจุดที่คาดว่าจะเป็อันตรายแก่นักท่องเที่ยว โดยปรับปรุงป้ายเตือนและปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยมากที่สุด นอกจากนี้บริเวณที่พัก ที่จอดรถ ห้องน้ำ และร้านอาหารที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้ สะดวก สะอาดอยู่เสมอ รวมทั้งถังขยะมูลฝอยให้เพียงพอกับปริมาณขยะที่จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับ การท่องเที่ยวที่จะขยายตัวมากขึ้นต่อไป

4. ภาครัฐต้องเพิ่มมาตรการสอดส่องดูแลและควบคุมการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะคนจีน ซึ่งเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นก็จะมีลักลอบเข้าประเทศไทยเพื่อผ่านไปยังประเทศที่สาม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา แคนาดา มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเสพติด ปัญหาหญิงโสเภณี และปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์มากขึ้นตามบริเวณชายแดน

5. การพัฒนาการค้าชายแดนจังหวัดน่านถือเป็นจุดเริ่มต้นของจังหวัดน่านบนเวทีการค้าระหว่างประเทศ ภาครัฐและภาคเอกชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง และร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้การค้าชายแดนจังหวัดน่านได้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป โดยการสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนา การค้าชายแดนจังหวัดน่านให้มากยิ่งขึ้น